

ЗАМАН

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КЪАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Ю.А.Кокону профессионал байрамла бла - Культурада ишлегенни кюнү эмда Театрланы халкъла аралы кюнү бла АЛГЫШЛАУ

Багысы шүбхал!

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бла Правительство атырандырн сизни Культурада ишлегенни кюнү эмда Театрланы халкъла аралы кюнү бла жорендеди кызыу алгышлайм.

Регионал эмда халкъла аралы халаны айнтыуда да культурада ишлегенни кызынлары айтып айтмача уллуду.

Культурада ишлегенни кюнүне аталган материалланы 3-4-ию бетледе окутуду.

Жыйылыу

Юрий КОКОВ:

Къабарты-Малкъарда наркотиклеге къажуу къырал политиканы жашауда тийишлисича бардырыу – магъаналы борччу

Республиканы Башчысы КъМР-ни Наркотиклеге къажуу комиссиясы жыйылыуу бардыр-ганды.

Жыйылыуу башлай, Юрий Кокон наркоманияны жайыла барыу кыялы кыйынлыкка келтирге болуугу юсюнден айтыр кереклиси жокъду.

Эталлык тийишди деп айтылганды. Билтир КъМР-де МБД-ни оператив службалары аладан жаланды тогузуу ачыкчал, тохтаткандыла.

Сатханладан, намысларын тошоргенден тазаларга керек болганы да айтылганды. Алай тох непти, адепти, ишлерине жуулы кезден къарган адамла тышында кылмагъа керекдиде.

ПАРЛАМЕНТ

Ветеранланы ариу кёргендиле, ыспас этгендиле, саузгалагъангыла

Уллу Ата журт урушуну бла урунуу онгёр ветераны тюне КъМР-ни Парламентини маекымда къуанчлы тобешуе чакъырлыгъан эдиле.

САУГЛАЛАУ

Олимпиадаланы ётдюрюуге тири къатышханлары ючюн - дипломла бла майдалла

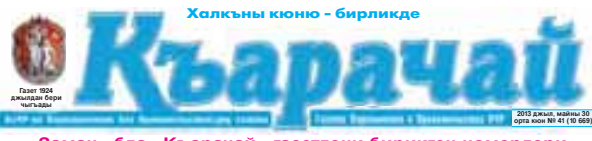
Кёп болмай Нальчикде Бийик тату-геофизика институту (ВГИ), аны ишчилери Шимал Кавказдан тышында жетишилме болдур-гандыры бла байламлы къурун жыйылыу ётгенди.

«Росгидрометни» таматасы Александр Фролов, жетишилме ричюн алгъш сёз да айтып, саузгалауы ишлерине тандыр-ганды.

ВГИ-ни Сончаде бардыр-гандыны магъанасы - жангы бейше ишени юзюлот тошген къардан, ырыдан сакъларча амал кыруу болганды.

Жыйылыуда Дондагы Ростовдан келген ЮР Россияни авиация бёлюмюнде урунганларыны профсоюзларыны таматасы Алла Арбузова, бери келгенни Билтеудини метеорологияюн бла алгъушлагъанды.

Бизни корр.

«Заман» бла «Къарачай» газетлени бириккен номерлери

Къабарты-Малкъар Республиканы къырал саузгалары бла саузгалауу юсюнден

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны УКАЗЫ

Кёп жылланы бет жарыккы урунганлары эмда ишлеринде жетишилме болдур-гандыры кюнү сыйлы ата атарга:

«Къабарты-Малкъар Республиканы искусствостарыны сыйлы кулдукъусу»

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Нальчик шахар, 2015 жылда 24-ию марда, №39-УТ

Ю.КОКОВ

ДАТА Мамырлык эм огурлукъ тежейбиз!

Нальчик шахарны журметли ветеранлары эмда жамауты!

Мамырлыкда жашарыгъызыны, ишгизден да къуанчырыгъызыны сойгенибизни билдиребиз.

Жангыртуй

Арт кезиуде «Жашил айрыкам» паркны жангыртуй жаны бла кёп зат этилди.

«Жашил айрыкам» жашнарыкъды

Алгъа мэр парда Аскер мактаулык аллеясы бла байламлы проектти жаратханын билдирген эди.

Тюшюроп эмда миндирил туралыкъды. Тамбийланы Руслан айтханга кёре, алай май байрамлагъа парга жангы торсон алдыр мурат этедиле.

Хазырланды

Кётюрюлген сууладан заран жетмезча

«РусГидро» ачык акционер обществовуну Къабарты-Малкъарда бёлюмонде гидротехника эм производстволу маекимланы бла оборуодованины бийыл жаз башында эм жайда черекледе суула кётюрюлген кезиуде хазырлап бошай турардыла.

Черекле кётюрюлюп келсе, энергетиклени аны юсюнден асламы информация органлагъа бла адамлагъа, гидроузеллени төбөн жанларын да сууу къаллай бир болганыны бла къораталыгъаны юсюнден да жер-жерин власть органлагъа эмда тийишли организациаларга заманча билдирер онгары барды.

Республиканы гидрометеорология арасыны ал тереуерине кёре, Черекде бла Бахсанда суу бийыл артык кётюрюлюп тоюлду, алай къоркыуу кезиу центёры айны орталарына дери созулукъду.

Бизни корр.

Ветеранланы ариу кѳргендиле, ыспас этгендиле, саугъалагъандыла

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.
Аны алында уа Татьяна Егорова алгыш сѳз бла сѳштенди. Ол байыл Улуу Хорламны 70-жылгыгын белгилеу чеклеринде торло-торло жумушла толтурулгандарын чертгенди. «Депутатла сизни асламыгъызга кѳнакыгъа барып, жашау болумугъуз бла шагъарейленгендиле. Болсада биогон энгиз бир керѳе Тюбеширге сѳйгенбиз. 3-чу Майны да барыбыз да бирге белгилербиз деп ышанам. Улуу Хорламны 70-жылгыгыз бизге энчи байрамды. Ол совет халкыны урушун кызауатында кѳргѳзген жигитигине хурмет этимиз», - дегенди.

Татьяна Борисовна ветеранла жашларын-кѳнларын аймай, мамыр жашуну сакъ-

лагъанлары биогон ѳсѳп келген тѳлѳлеге Ата журтха соймаклики юлгѳсѳ болгъанын да чертти айткъанды. «Биз а сѳрмешлде душманын уахтаан ата-бабаларыбызны батырлыкъларына кертичи болуну жууалпылгынын аныгайбыз», - деп кѳшчанды.

Биз бла ветеранланы саугъалау болгъанды. Ол кон Парламентини Сейлы грамотасын эмда депутатланы атларындан ачкъ саугъагъа тийишли болгъанланы арасында Улбашланы Хусей, Чочуланы Магомет, Юрий Белан, Иван Булгаков, Анна Ширцова, Нина Герасименко эм башала да бар эдиле. Алагъа алгъыш сѳзле бла спикерни орунбасарлары Натби Бѳзиев бла Жанатайланы Салим да сѳлешкенди. Натби Магомедович бизни халкъ бек

ТИКАЛАНЫ Фатима. Суратны ХОПАЛАНЫ Марзият алгъанды.

Хурметлеу

Къууанч халда

Улуу Ата журт урушда тылда ишлеген, уруууну ветеранына Зинаида Бѳшкѳева 94 жыл толгъанды. Ол Тирнысузда жашады. Россейни Президенти Владимир Путини алгышлукъ телеграммасын бла «Улуу Ата журт урушда Хорламга 70 жыл» деген юбилей майдамы аны шахарны жер-жерини администрациясы бошчасы орунбасарлары Ахматланы Марат бла Мурад Азубѳк бергендиле.

Юсоуден айгъанларында, жаш тишириу Сивлевск областда жашай эди. Кѳскадигиче классны устаз болуп ишлегенди. Оккупация жыллада да окутхалай тургъанды собийленди. Хорламны юсоуден да шкода болгъанды шийтен эди.

АВТОПРОБЕГ

Ата-бабаларыбызны жигитлигине махтау салгъан, аланы туудукъларыны жүреклеринде патриот сезимле туудургъан эстафета

Мындан жыйырма жыл алгъа Хорламны эстафетасы башланган эди. Андан бери хар беш жылдан байрамны алында чекки отрядла, автотроп кырал, эстафетаны белгисини «штангартны» бирден бирге бердиле.

Кѳнѳу жагъасында, къууанчлы тюбегендиле. Кѳнакъланы Зольск району администрациясыны келечилери, ФСБ-ны Кѳабарты-Малкъарда Чекки управленийсинде къуллукъ этгенде да алгъышлагъандыла.

Абдулаланы Мустафа сѳлешеди.

«Орленок» къауымга алыу.

жолгъа атланганды эм кеси да эки къауымгъа юлешинип этгенди. Биринчиси, Брест къаладан чыгып, Москвагъа, андан Крымгъа ѳтеркиди, ызы бла уа Шимал Кавказы республикаларында болуп, Армениягъа да барлыкъды. Экинчи къауым, къыралны Север жанында субектлеринде болуп, Къазахстангъа къайтырыкъды. 28-чи майда Чеккинни конюнде - ала Москвада тюбеширдиле.

Аланы алларында сѳлеше, урушун, урууну да ветеранларыны Нальчик шахар Советини председатели Абдулаланы Мустафа, бу жолгъу эстафета Улуу Хорламны 70-жылгыгын жѳраланганын сѳгертип, ол а бизни биогонгю жарыкъ конюнобоз келтиргенле бир заманда да унутулмазлыкъларыны, алгъа дайым да баш урулугъуну шагъатыды, дегенди. Андан сора ФСБ-ны Чекки управленийсини къуллукъчысы Мурат Теунов, КМР-ни Билим беруу ишлу эмда жаш тѳлѳю ишлерни жаны бла министерствосуну бѳлюмюно таматасы Олег Балов да сѳлешгендиле эмда жаш тѳлѳю ветеранлагъа артыкъда сакъ болурга чакъыргъандыла.

Бирси кон а автотропегге къатышханлагъа Къабарты-Малкъарны чегинде, Тамбухан

«Орленок» къауымга алыу. Къабарты-Малкъарда Чекки управленийсини къуллукъчылары бергендиле. Аны ала туруп, Управленийны бѳлюмюно таматасы, чекки службаны полковниги Эльдар Шихалиев эстафетаны жаш тѳлѳю юлетиуге улуу магъанасы болгъанын чертгенди. «Штангарт кѳп республикаланы, къыралланы кесери бла ѳтдорюледи. Анга хораланын хар жерде да митингле боладыла. Алагъа кѳп жаш адамла жыйыладыла. Ма ол а миллетлене

Эстафетатгъа къатышханла штангарт бле.

биркидирге улуу себелик этеди», - дегенди. Автотропегни бардыргъанда ол кон, республиканы ара штар Нальчикде болуп, Култура эм солпу паркни аттракционларында сабийле бла тюбешгендиле, ызы бла «Емюрлюк от» мемориалгъа келгендиле, алайда митинг кырагъандыла эмда Белгисиз солдатны эспертисине голле салгъандыла. Ол ишлеге уа Нальчикде 6-чы номерли орта школну окуучулары, ветеранла, курсантла, жаш чеккиле да къатышхандыла. Аланы алларында сѳлеше, урушун, урууну да ветеранларыны Нальчик шахар Советини председатели Абдулаланы Мустафа, бу жолгъу эстафета Улуу Хорламны 70-жылгыгын жѳраланганын сѳгертип, ол а бизни биогонгю жарыкъ конюнобоз келтиргенле бир заманда да унутулмазлыкъларыны, алгъа дайым да баш урулугъуну шагъатыды, дегенди. Андан сора ФСБ-ны Чекки управленийсини къуллукъчысы Мурат Теунов, КМР-ни Билим беруу ишлу эмда жаш тѳлѳю ишлерни жаны бла министерствосуну бѳлюмюно таматасы Олег Балов да сѳлешгендиле эмда жаш тѳлѳю ветеранлагъа артыкъда сакъ болурга чакъыргъандыла.

чу тентлер да бирге ити окургъа. Ата журтха кертичи болурга, намысын тюшормегге ант этгенди. Чеккиле уа аланы боюндарына кѳк галстукла такъгъандыла. Алайдан кѳнакъла бла кѳнакълбайла Сабийлини эмда жаш адамланы чыгармачылыкъларыны юниѳне баргъандыла. Анда аланы Улуу Ата журт урушун ветеранлары Игорь Непетин, Алексей Самин эмда ФСБ-ны КМР-де Чекки управленийсини бѳлюмюно таматасы Сергей Бѳзѳзеров сакълукъ тура эдиле. Ала кеслери кѳрген, сынган затларындан сейрикл хапарла айтхандыла. Сергей Бѳзѳзеров а «Победа-70» клубни санына кирген жаш адамланы аскерден къайтхандан сора чекки отрядлада къуллукъ этерге чакъыргъанды. 24-чо мартда эстафетатгъа къатышхан къауым Терс-Кѳл элде Азуа талагъа баргъандыла. Анда ала «Мир» станциягъа дери чыгып, Элбрусну къорулагъанлагъа ишленген эсгертигеге голле салгъандыла, байрам концертге да кырагъандыла. 25-чи мартда уа автотропег Ингуштаргъа атланганды. Анда бизни чекчилерибиз Хорламны эстафетасыны белгисин ол республикагъа берликдиле.

ХОПАЛАНЫ Марзият. Суратланы автор алгъанды.

Улуу Хорламны 70-жылгыгына «Украинаны уруш къыстау бара тургъан эллерини биринге къаты сѳрмешгеме»

Байсыланы Шыйхны (элде аны Шахкый деп таны айдиле) бу сураты, уруш жолланы топ-къы да таушуларына, Къазахстанны иси да, къыйын да жашауна шагъат бола, сакъланып келеди. Аны атасы Магомет бла анасы Татта, эртте окуна ашуш, аланы эки жашлары бла бир къазлары уа ыналлары Тузу къызы Къубуну къолунда ѳсендиле.

Шахарда аскер командованыны курсларында окургъа жибердиле. Аскер усталыкъгъа юйрѳне, тургъан элине келе-келе тургъанды. Жуукъларына, ахлуларына, устаз нѳгерленди, тенгери Муускуланы Нанайгъа, Мисирланы Адрахмангъа, Цѳпишланы Магометге эм кеси окутхан сабийгеге да тюбел: «Иги окургъуз, билимди жашауугъунз алып жарыгырыкъ», - дегенча насихат сѳзѳн юлѳн, кѳлгеге ариу керѳѳне эди.

Тубешуно ахырында ветеранла бла парламентарийле бирге суратха тюшгендиле. Жыйылгуну кезинде аладан энчи альбом кыраулып, фронтчулагъа бериликди.

Элде жаш тѳлѳю бла миллет оюнла бардыра, ибѳшт зат атуудан аны хорлагъан чыкъмагъанды деп, аны кѳп ахшы ышларын юсоуден биогон да унутмайдыла эллирибизни абдан къауум. Болсада малкъары жаш окууну бошагъычы Ата журтну къорууларгъа кетеди. 1941 жылы 27-чи декабринде уа элге Байсыланы Магометни жашы ѳлгенди деп бушуу къауып келтиргенди почтачы.

Тургъан элинде, Огъары Малкъарда, усталыкъ ишинде кесин терк сѳйдѳрген эди. Алай ахшы мурагъын толтуруу ючѳн, ол Батасыкеде лѳтчилик хазырлагъан училищеге окургъа онгъ тапханына, къууанчы журегине сыйынмай, кесинде да къыянла битгенча айлана эди. Самолѳтну кѳнге алакъа кеси алына бир неча керѳе чыгаргъан улуу жашны кѳлю таула бла тент бола, бардыра эди сѳйген усталыгында сынау юйрениулени.

Элде жаш тѳлѳю бла миллет оюнла бардыра, ибѳшт зат атуудан аны хорлагъан чыкъмагъанды деп, аны кѳп ахшы ышларын юсоуден биогон да унутмайдыла эллирибизни абдан къауум. Болсада малкъары жаш окууну бошагъычы Ата журтну къорууларгъа кетеди. 1941 жылы 27-чи декабринде уа элге Байсыланы Магометни жашы ѳлгенди деп бушуу къауып келтиргенди почтачы.

Фермерлик

«Эл мюлк болушлукъ излейди»

Тыш къыралла Россейге санкцияла кийиргенлери эл мюлке урунганлагъа ауур тийгенди. Фермерлеге, жерчилик бла кѳрешенгеге кредитле алыштыра тошеди. Бусагъатда уа къыраллыбызда, аны тийерсинде бола тургъан ишле бла байламлы ол къыйын болгъанды.

Урулгун сепген эдик. Хар гектардан 40-шар центнер жыйганбыз.

«Холмер» предпритие бизни республикада жерчилик бла кѳрешѳне кыяллай, малчылыкны да айнатды. Фирма озгъан жылы кыяллай файдала бла бошагъанды. Бу эм башха сооруулагъа жууапланы аны директору СМАККУЛАНЫ Рамазанны жашы Дагир береди:

- Сен башчылык этген мюлке не бла кѳрешеди? - Биз бал туз, чонондор, кюзюк будай, мизеулукъ нартокъ, дагъыда башха эл мюлк битимле ѳсдорбиз. Былтър 2,5 минг гектарыбызны чонондор алгъан эдик. Жазгъыда жууапланы хатасындан минг гектарыбызны ыркы суула жуууу кетгенди. Алай бла минг бла жарым жѳрѳбиз къылган эди да, ѳсѳтѳ кѳнѳсѳбно салып, улуу тирлик жыйгъа кѳрешѳбиз.
- Къыйындыкъ бошуна кетмеди: хар гектардан 500-шар центнер алгъанбыз. Алай бла Эркен Шахарда бал туз жарашдырган заводха 60 минг тонна чонондору ашыргъан эдик. Башха жыллада уа хар гектардан 600-шар центнер жыйып тургъанбыз.
- Чонондор бахчаларыгъызын кѳбейтерге мурад бармыды?
- Былтър аны 2,5 минг гектарда ѳсдорген зѳек, сѳйыл а юч мингинде салыргъа умутлубуз. Жал ити болса, хар гектардан 600 центнерден аслам алпыркъа мурагъыбыз. «Разгулий» компанияны бал туз жарашдырган заводу ишлеп турса, келир заманда бахчаларыгъызын кенгертирге да болушлукъ.
- Алай бѳлюмюнде предпритияны илери хар жыл сайын 350-500-шар минг тонна тирлик берме зѳек, заводну жарбаркъыбыз, деп тохтагъандыла. Фермерле аны толтурургъа хазырдыла, алай ала бизни тархта кѳлтерибизни сѳйсе аладыла, сѳймессе уа, къылдыла. Алай болса уа, продукциябыз зарыкъ болушлукъ.
- Быйыл КМР-ни Правительствосу бла Эл мюлк министрствосу, тийишли жумушла толтуруп, эвонду аманни кебинден ишлетип тургъандыла. Кеси да чонондорѳбно учуз алады: бир тоннасына эки минг сом тѳлейди.
- Ишигизде техника уа жетишемиди?
- Хау, «Холмер» эмда «Рѳпа» маркалы экишер комбайнны бардыла. Аланы Германиядан келтиртенбиз. Дуния башында аладан ити техника жѳсѳду. Жюкѳлеуо машинабыз да барды, ол да «Рѳпа» фирмлада чыгарылгъанды. Ол бир минутну ичинде эки-юч ауур жюкѳлеуо машинаны ичин толтуруп кылды.
- Мѳрзеулукъ сабанларгъызы изи битенмиди?
- Кюзюк будай сабанларгъызы бизни къуандырып ючѳн къылмадыла. Юч минг гектарда салгъан эдик да аны, хар биринден 61-62 центнер продукция алгъанбыз. Андан да аслам болушлукъ эди, кон кылмады аны. Алай бла ындырыгъыз 18 минг тонна будай жыйгъанбыз.
- Андан сора да, 600 гектаргъа жазлыкъ арпаны

Юч минг гектарда уа нартокъ ѳсдоргенбиз былтър. Хар гектардан 70-шар центнер мизеул алгъанбыз. Бу шартла бизни бек къуандырыгъандыла. Аны технологияны хайырланп, минерал семирткичле да берѳе ишлесек, хар гектардан ючѳ центнерден аслам алпыркъа болушлукъ. Биогонюкде уа баш проблема урулукъланы келтириуду.

- Малчылык бла да кѳрешесиз. Анда уа болум къалайды?
- Бусагъатда 700 тууар малыбыз барды. Алгъаракълыда уа ала андан иги да аслам эдиле. Алай багъала кѳторюле баргъаны бла аланы ѳсдорген кѳнѳранчы болуп башлагъанды. Ол сѳбенден арт кезинде аланы бизини, къырач къумалы кѳй-ланы жаргъа деп турабыз. Биогонюкде уа сѳрѳю-юбюзде аладан беш минг барды. Жуукъ заманда аланы 60 мингге жетидирге сѳебиз.
- Кѳй-чумалгъа хакъларыны малла бла тѳлейбиз. Сѳз ючѳн, бир сѳрѳюде 800 аны кѳй бар эсе, аладан 700-800 кѳзѳу тууса, жаратыс кѳй-чумалгъа бериле келѳе кѳрѳе.
- Эл мюлк къыралны жанындан къыял болушлукъ керекди?
- Бизге кертиде артыкъда магъанандыла. Ансыз ишни айнтыр юч жюкѳду. Къыралда уа ѳнѳкѳе ачк алгъанда чырмаула асыры кѳлдене, аны бла бирге аны замандан беримдиле, проценте да уллудула. Сѳз ючѳн, Къытайда кредитни бир проценте береди. Ма аны бла байламлы бусагъатда ол дунияны башында эм кючлю къыралладан бизи болгъаны да.
- Бизни къыраллары уа жѳри кѳлѳю. Биз аш-ѳзыкъ затла бла битѳу дунияны да жалчылыккъ эдик, алай кесигиз да кѳрѳсе болуном. Ол, а мен акъыл этгенден, жууапсызлыкъланы хатасындан.
- Жерчилик, малчылык бла кѳрешенгеге учуз кредитле берилсе, олукъну, техниканы, минерал семирткичлени учуз этерге он болса, эки-юч жылны ичинде бизни къырал айнап, иги да алгъа атлам этерик эди.

Ушакъны КѳОБАНАЛАНЫ Махмут бардыргъанды.

БАСМА Танзиланы назмуларынын французулу да жараткандыгы

Танзиланы назмуларында соймектик лириканы сизге дери бир литурговед, даа кематаны айрып тингенди деп билемиз. Сиз а анга калай келгенсиз?
— Бир жол, ишден арып-талып келип, кюде диванда мудах оптурту турганымдай, кочкуш кювде да, мени ол халими көрдү: «Зумакүлланы Танзиланы буткайын окучуну, соймекликте июсонден кыялай сейрлик тингинери барды», дейди. Кюсүлм алып, мени чыгаркыларын терк-терк аударма. Назмучуну чыгармаларыны бля ары дери да шатырмей, ол кондон башлаб а аланга арталында башка көздөн кыраганым.

Москвада Россияни Естосозонан академиясыны «Илмуни бля билим беруюню шендиюю проблемалары» деген журналында (Science-education.ru сайта) КСМКУЮ профессору Губашева Елена «Душа без пороков» деген статьясы басмалонгонди. Ол бизни белгилли поэтибиз Зумакүлланы Танзиланы чыгармачылыгында соймектик лириканы июсонденди.

Материал 4-чю марта чыкканды. Журнал а Библи, Парижи Китап салонуну кюшүлүп, Европада жылыне бек мааналы ишлеринден бирине саналгонды. Бюгюн Губашева Елена Мубаридинова бизни конагыбызды.

Онтузуюну ёмюрно ачиринда кесматкыч, Аман Ахматованы бля Марина Цветаеваны чыгармачыкларына багы биче, орус тиширчу жератылды дегенди. Жыйырманчы ёмюрно 70-чи жылдардан бери аны биринчи назмуларын окуганымдай кили окуна агылгасы: «Бизни тауида болмаганды, дейле, Тиширчу назмучу манга деричи. Биз билингендик, туумаганды, дейле. Тауд жашуу башланганлы беричи...»

Танзиланы нарзмусу да соймектик миниатюраларды. Аны жигиттерини жорек сезимлери алай сейриди, чексизди, аланы бир эр киши да анылапалык тоюпду. Анга соймектик — ол бек алаа ачыкчылык: «Мени ачыгыман келтеден...», «Андан ачыгым, баттадан — агышча. Андан ачыгым — салта тоюгун таануу».

Танзиланы нарзмусу да соймектик миниатюраларды. Аны жигиттерини жорек сезимлери алай сейриди, чексизди, аланы бир эр киши да анылапалык тоюпду. Анга соймектик — ол бек алаа ачыкчылык: «Мени ачыгыман келтеден...», «Андан ачыгым, баттадан — агышча. Андан ачыгым — салта тоюгун таануу».

Танзиланы нарзмусу да соймектик миниатюраларды. Аны жигиттерини жорек сезимлери алай сейриди, чексизди, аланы бир эр киши да анылапалык тоюпду. Анга соймектик — ол бек алаа ачыкчылык: «Мени ачыгыман келтеден...», «Андан ачыгым, баттадан — агышча. Андан ачыгым — салта тоюгун таануу».

Танзиланы нарзмусу да соймектик миниатюраларды. Аны жигиттерини жорек сезимлери алай сейриди, чексизди, аланы бир эр киши да анылапалык тоюпду. Анга соймектик — ол бек алаа ачыкчылык: «Мени ачыгыман келтеден...», «Андан ачыгым, баттадан — агышча. Андан ачыгым — салта тоюгун таануу».

Танзиланы нарзмусу да соймектик миниатюраларды. Аны жигиттерини жорек сезимлери алай сейриди, чексизди, аланы бир эр киши да анылапалык тоюпду. Анга соймектик — ол бек алаа ачыкчылык: «Мени ачыгыман келтеден...», «Андан ачыгым, баттадан — агышча. Андан ачыгым — салта тоюгун таануу».

Танзиланы нарзмусу да соймектик миниатюраларды. Аны жигиттерини жорек сезимлери алай сейриди, чексизди, аланы бир эр киши да анылапалык тоюпду. Анга соймектик — ол бек алаа ачыкчылык: «Мени ачыгыман келтеден...», «Андан ачыгым, баттадан — агышча. Андан ачыгым — салта тоюгун таануу».

Танзиланы нарзмусу да соймектик миниатюраларды. Аны жигиттерини жорек сезимлери алай сейриди, чексизди, аланы бир эр киши да анылапалык тоюпду. Анга соймектик — ол бек алаа ачыкчылык: «Мени ачыгыман келтеден...», «Андан ачыгым, баттадан — агышча. Андан ачыгым — салта тоюгун таануу».

Танзиланы нарзмусу да соймектик миниатюраларды. Аны жигиттерини жорек сезимлери алай сейриди, чексизди, аланы бир эр киши да анылапалык тоюпду. Анга соймектик — ол бек алаа ачыкчылык: «Мени ачыгыман келтеден...», «Андан ачыгым, баттадан — агышча. Андан ачыгым — салта тоюгун таануу».

Шаманланы Ибрагимини илмуни ишлерин ибк кылаада тюрлю-тюрлю тиледе чыккыган китаптада, журналда, энциклопедияда басмаланганды. Ол 150-ден артык илмуни авторду. Ана тиледе мирдеги 1988 ж., «Искусство народов мира» 1988ж., «Народы России» (1994 ж.), «Народы и религии мира» (1998 ж.) деген илму жыйымдыкында, андан сора да, Болгарияда, Тюркде, Америкада, Кыргызстанда, Туркменистанда, Узбекстанда, Украинада чыккыган журналда басмаланганды.

Ибрагим тарых, археология, этнографияны бля белгилли лекте, симпозиумда болгонды. Ташкентте, Самарканда, Бишкекте, Москвада, Санкт-Петербургда, Тюркде, Сирияда, Египетте конференцияда болгон этгенди. Арда кытап китаптада басмаланганды. 1999 жылда Америкада бардырлыкын кыралла аралы конференцияда аны Кавказда этнография болму июсонду алаа этгенди у тейлеуени у тейлеуени, радио бля да берилген эди.

Кырачай миллети биринчи профессионал этнографы Шаманланы Ибрагимини жана Ибрагимини январь айда кесини юбилейин белгилгенди. 1978 жылда халкыны тарыхчы ёмюрлеге сакталылык, башка чыгармалары бирине да теги болмаган «Карачоветчи» деген улут китап да аны башчылыгында басмалонгонди.

Илмуни ибк кылаада тюрлю-тюрлю тиледе чыккыган китаптада, журналда, энциклопедияда басмаланганды. Ол 150-ден артык илмуни авторду. Ана тиледе мирдеги 1988 ж., «Искусство народов мира» 1988ж., «Народы России» (1994 ж.), «Народы и религии мира» (1998 ж.) деген илму жыйымдыкында, андан сора да, Болгарияда, Тюркде, Америкада, Кыргызстанда, Туркменистанда, Узбекстанда, Украинада чыккыган журналда басмаланганды.

Ибрагим тарых, археология, этнографияны бля белгилли лекте, симпозиумда болгонды. Ташкентте, Самарканда, Бишкекте, Москвада, Санкт-Петербургда, Тюркде, Сирияда, Египетте конференцияда болгон этгенди. Арда кытап китаптада басмаланганды. 1999 жылда Америкада бардырлыкын кыралла аралы конференцияда аны Кавказда этнография болму июсонду алаа этгенди у тейлеуени у тейлеуени, радио бля да берилген эди.

Ибрагим тарых, археология, этнографияны бля белгилли лекте, симпозиумда болгонды. Ташкентте, Самарканда, Бишкекте, Москвада, Санкт-Петербургда, Тюркде, Сирияда, Египетте конференцияда болгон этгенди. Арда кытап китаптада басмаланганды. 1999 жылда Америкада бардырлыкын кыралла аралы конференцияда аны Кавказда этнография болму июсонду алаа этгенди у тейлеуени у тейлеуени, радио бля да берилген эди.

Ибрагим тарых, археология, этнографияны бля белгилли лекте, симпозиумда болгонды. Ташкентте, Самарканда, Бишкекте, Москвада, Санкт-Петербургда, Тюркде, Сирияда, Египетте конференцияда болгон этгенди. Арда кытап китаптада басмаланганды. 1999 жылда Америкада бардырлыкын кыралла аралы конференцияда аны Кавказда этнография болму июсонду алаа этгенди у тейлеуени у тейлеуени, радио бля да берилген эди.

Ибрагим тарых, археология, этнографияны бля белгилли лекте, симпозиумда болгонды. Ташкентте, Самарканда, Бишкекте, Москвада, Санкт-Петербургда, Тюркде, Сирияда, Египетте конференцияда болгон этгенди. Арда кытап китаптада басмаланганды. 1999 жылда Америкада бардырлыкын кыралла аралы конференцияда аны Кавказда этнография болму июсонду алаа этгенди у тейлеуени у тейлеуени, радио бля да берилген эди.

Кырачай миллети тарыхыны, этнографиясыны июсонден толугу атрап айткан китанын экинчи томуна материалла жыйышдырып, Шаман ул Нареска Валентина Павловна бля бирге жети жылы жорешкенди. Ол Ростовну кырал ул университетинде чыккындан. Аны этнография, Черкесияны экономика, социалдык политика эмда культура жашуу. XVIII ёмюрно ачириндан 1917-чи жылга дери деп алайды.

Токсанчыны жылдада халкыбызны реабилитациясыны бардырлыкын тейлеуени тарых жаны бля бөлүмюне да Шаманланы Ибрагим башчылык этгенди. Ол кырачалыны кёчюрун азда артка «тууган журтта» кыайтаруу бля байланышты тейлеуени жарашдырган эди. Артыкда бек «Карачоветчи: воселение и возвращение 1943-1957 годы», «Наказаны по национальному признаку» деген жыйымдыкыны белгилли болуучу Франциядан, Германиядан, Тюркден алиме ала артыкда магтаналы болганларын айткан эдиле.

Илму-тинтиту институту Чекреск шахарда орналганды. Анга биогонюкде башчылыкты Шаманланы Ибрагим этеди. Ол кырагалынан бери озган он жылыны ичинде элпиден артык илму, сурталуу кытап басмаланганды.

Ибрагим китапта, статьяла жазарга, жаш алимини каарларга кылаа жетишпаларды дей сейрсинирчиди. Чыгармачылык, илму иш аны жашуудада дегерге да болуучуду. Библиотекада туруучуду. Аны кырагалына да улту архиви, китапханасы бардыла.

Ибрагим тарых, археология, этнографияны бля белгилли лекте, симпозиумда болгонды. Ташкентте, Самарканда, Бишкекте, Москвада, Санкт-Петербургда, Тюркде, Сирияда, Египетте конференцияда болгон этгенди. Арда кытап китаптада басмаланганды. 1999 жылда Америкада бардырлыкын кыралла аралы конференцияда аны Кавказда этнография болму июсонду алаа этгенди у тейлеуени у тейлеуени, радио бля да берилген эди.

Ибрагим тарых, археология, этнографияны бля белгилли лекте, симпозиумда болгонды. Ташкентте, Самарканда, Бишкекте, Москвада, Санкт-Петербургда, Тюркде, Сирияда, Египетте конференцияда болгон этгенди. Арда кытап китаптада басмаланганды. 1999 жылда Америкада бардырлыкын кыралла аралы конференцияда аны Кавказда этнография болму июсонду алаа этгенди у тейлеуени у тейлеуени, радио бля да берилген эди.

Ибрагим тарых, археология, этнографияны бля белгилли лекте, симпозиумда болгонды. Ташкентте, Самарканда, Бишкекте, Москвада, Санкт-Петербургда, Тюркде, Сирияда, Египетте конференцияда болгон этгенди. Арда кытап китаптада басмаланганды. 1999 жылда Америкада бардырлыкын кыралла аралы конференцияда аны Кавказда этнография болму июсонду алаа этгенди у тейлеуени у тейлеуени, радио бля да берилген эди.

Ибрагим тарых, археология, этнографияны бля белгилли лекте, симпозиумда болгонды. Ташкентте, Самарканда, Бишкекте, Москвада, Санкт-Петербургда, Тюркде, Сирияда, Египетте конференцияда болгон этгенди. Арда кытап китаптада басмаланганды. 1999 жылда Америкада бардырлыкын кыралла аралы конференцияда аны Кавказда этнография болму июсонду алаа этгенди у тейлеуени у тейлеуени, радио бля да берилген эди.

Эстепиле

Зеленчук элде жашаган Болурланы Мухтар хажиге 86 жаш толгонды. Аны миллетте хайыры уллу болгонды, кёп суулакчы ишле этгенди. Элде мектепни ишлеткенди а кесини мусулманлык борчун толугунага санаиди. Жыи саны келгенине да кырамай, намазны эттеди, оразасын туттады, жаш тёлёону игиллекке, ахшы одетлеге юйреткенли туралды.

Ахсыкал тириди. Кесин таныган замандан бери жашаууда болган элпаны барын эсинде туттады. Орта Азияга кёчюргөн конюлер, анда Казакстанда кылаалы кызылгылакка кёчюп жашаганыларын бир да унутпайды.

Миллетти батырларына - энчи китап

Бизни Марадан кёчюргөн эдиле. 1943 жылны кюз артында элибизге НКВДны аскерчилери келип жууккылары жашаган Антонода элге келип болгонды. Арта Казакстанда кырачалына тошон битеу биче кочкунда элден турганды. Аны, харип, чомарт адам болгонды. Эрттен сайын бизге салык ашаркыларын эм алга алагы эвденлик этип турганды. Аны ашаркылардан да кырапал, сактал туруучу эди анан.

Аны, кырашы жуугуубуз Бархозланы Аскер кёре эдим. Кырачы Антонода жууккылары жашаган Антонода элге келип болгонды. Арта Казакстанда кырачалына тошон битеу биче кочкунда элден турганды. Аны, харип, чомарт адам болгонды. Эрттен сайын бизге салык ашаркыларын эм алга алагы эвденлик этип турганды. Аны ашаркылардан да кырапал, сактал туруучу эди анан.

Аны, кырашы жуугуубуз Бархозланы Аскер кёре эдим. Кырачы Антонода жууккылары жашаган Антонода элге келип болгонды. Арта Казакстанда кырачалына тошон битеу биче кочкунда элден турганды. Аны, харип, чомарт адам болгонды. Эрттен сайын бизге салык ашаркыларын эм алга алагы эвденлик этип турганды. Аны ашаркылардан да кырапал, сактал туруучу эди анан.

Табенек бля ёрөн - ма ала Танзиланы поэзиясында бек тап келпидиргенди. Ол отта поэтесса кеси да кюеди, алай башка жорек сезим жератылар юкон. Хорлу, дедени, кылыкны, сёлёнөн, ооманы - ма аны июсонди аны соймектик лирикасы: «Табенек тартдырып жарыкга, отка, Кервас сабынга санаа чалган. Кючюл жарык от кызгандай артка Кылай агаласа сен аны жаным».

Табенек бля ёрөн - ма ала Танзиланы поэзиясында бек тап келпидиргенди. Ол отта поэтесса кеси да кюеди, алай башка жорек сезим жератылар юкон. Хорлу, дедени, кылыкны, сёлёнөн, ооманы - ма аны июсонди аны соймектик лирикасы: «Табенек тартдырып жарыкга, отка, Кервас сабынга санаа чалган. Кючюл жарык от кызгандай артка Кылай агаласа сен аны жаным».

Табенек бля ёрөн - ма ала Танзиланы поэзиясында бек тап келпидиргенди. Ол отта поэтесса кеси да кюеди, алай башка жорек сезим жератылар юкон. Хорлу, дедени, кылыкны, сёлёнөн, ооманы - ма аны июсонди аны соймектик лирикасы: «Табенек тартдырып жарыкга, отка, Кервас сабынга санаа чалган. Кючюл жарык от кызгандай артка Кылай агаласа сен аны жаным».

Ахыры 4-чю беттеди.

Ахыры 4-чю беттеди.

Ахыры 4-чю беттеди.

Ахыры 4-чю беттеди.

БИЗ САЙЛАГАН ЖОЛДА

«Сабийлигимде кёбүз жорегимди бийлеп, бюзюнкюкге да бошламайды»

Кырачы-Малкыарны, Ингуштинни да сайлы артисти Апполаны Юсуюнни жашы Альберт Акс - Суу элде турганды. Сабийлигинде да ол миллет кюбууну максималына тынгаларга бек сойгонди. 1988 жылдан 2003 жылга дери жаш «Балкырия» фольклор-этнография кырал телесу ансамблини концертмейстери болуп турганды.

Сёзсөз, ол жыйышдырган музыка-этнографиялы материал да биз жашаган регионну хорвография искусствосу эни улту кюшумчулукту. Богонюкларын «Асса» сайы кюлгюло ансамблини кюбуручуду. Ол кытайшын кырачы-малкыар тоюла у керти байрамга айланганларын эшитсе-эшитсе келели. Куптурда ишлеткенди конюно алпында биз да Апполаны жаша бля ушак бардырганыбыз.

Альберт төлери соруу - сени кесини согарга сейрингенди болгонданынганды. Не десем да бир заткунер, фаму да ала бабалардан келе болуп. Сёз устасы Мечиланы Кзым атамы кыса жуугууду, аптаму Муаматма а, жоо бля ки жаш жапал, малчылык бля киши керештени. Алай отурган, жыйлыган жерде у аны уста сөлөшенине адамла сейриге кылай тынгалынданы.

Альберт төлери соруу - сени кесини согарга сейрингенди болгонданынганды. Не десем да бир заткунер, фаму да ала бабалардан келе болуп. Сёз устасы Мечиланы Кзым атамы кыса жуугууду, аптаму Муаматма а, жоо бля ки жаш жапал, малчылык бля киши керештени. Алай отурган, жыйлыган жерде у аны уста сөлөшенине адамла сейриге кылай тынгалынданы.

Альберт төлери соруу - сени кесини согарга сейрингенди болгонданынганды. Не десем да бир заткунер, фаму да ала бабалардан келе болуп. Сёз устасы Мечиланы Кзым атамы кыса жуугууду, аптаму Муаматма а, жоо бля ки жаш жапал, малчылык бля киши керештени. Алай отурган, жыйлыган жерде у аны уста сөлөшенине адамла сейриге кылай тынгалынданы.

Аны июсонден жылы сёлөргө берилги алимлери Апполания Республиканы Парламентини Председатели Людвиг Чибиров аны тууган кырачыдашына сайын кёредди.

Аны июсонден жылы сёлөргө берилги алимлери Апполания Республиканы Парламентини Председатели Людвиг Чибиров аны тууган кырачыдашына сайын кёредди.

Аны июсонден жылы сёлөргө берилги алимлери Апполания Республиканы Парламентини Председатели Людвиг Чибиров аны тууган кырачыдашына сайын кёредди.

Аны июсонден жылы сёлөргө берилги алимлери Апполания Республиканы Парламентини Председатели Людвиг Чибиров аны тууган кырачыдашына сайын кёредди.

Аны июсонден жылы сёлөргө берилги алимлери Апполания Республиканы Парламентини Председатели Людвиг Чибиров аны тууган кырачыдашына сайын кёредди.

Аны июсонден жылы сёлөргө берилги алимлери Апполания Республиканы Парламентини Председатели Людвиг Чибиров аны тууган кырачыдашына сайын кёредди.

Ахыры 4-чю беттеди.

Ахыры 4-чю беттеди.

Ахыры 4-чю беттеди.

Ахыры 4-чю беттеди.

Ахыры 4-чю беттеди.

Ахыры 4-чю беттеди.

Ахыры 4-чю беттеди.

«Сабийлигимде кыбуз жүрегими бийлеп, бюгюнлюкге да бошламайды»

Ахыры. Алы 3-чү беттеди.
Даурбасчы Таукяны Мурат бля мен а музыка жаны айтырга кыаруубуздан келгени аймагыбыз. Барыбыз да бирге эртенликке сагыт тогуздан башлап жыр дери, тошден сора уа очкен алтыга дери солусуз хар кюн сайын репетиция бардырганбыз. Мурат огуру, иш келпо, тынчлыксыз адам эди, бирселден да аны излегенди, жаннети болсон.

- Кертис бля да, «Балкарины» тепсеуери бек сейридиле. Ала не заманда да бирси кавказ халкыныкыладан башкарак тынолюмдолое?
- Аны алайлыгында Кудай улуну кырыны ултуду. Ол алапы этнографияга, фольклорго таанып жарашдырырга итингенди. Мурат хар тебуге, акык бюгюге, бурулуга эни кыраганды, алапы бурунгудан келген мааналарын терен аныктаганы себепли. «Тепсеуерибиз мунагыныле болмазга керекдиле», - деп кыайтарып айтыпай турганы эсимдеди.

- Алгаракда жаш музыкант Иван Фадин телевиденда кыбузуну кесими энергетикасы, жаны окуна барды, деп айтканын эштеткенге. Сени оюмуң а кыалады?
- Кыбуз ол битеу да кавказ халкыны миллет инструментинди. Малкыралыла аңга бурун заманнадан бери тауку кыбуз деп айтканыран да билебиз. Аны макьамларында халкыбызны жарсылары, кыуанчылары да бамланарында.

Бизде кыбузуну кеп болмаганды. Барыбыз да өхтомлен-

ген Кызыланы Бийлап бу жаны бля кырыны эди. Аңга кы барлыгы халкны келечилери да улун журмет аткендерин аслам керг эшиткенге. Аты айтылган Кураца Каширгова да, Кызыл улуну жаратып, жашына Бийлап бу эртен эжон атаганды деп, да айтканды.

Былдада Жанатайлы Махтими, Османланы Людмиланы, Кызаакланы Ларисаны, Малкыраланы Муратны, Башийланы Фатиманы да сагынам кыолимма. Быланы тартуларында бурунгу адет-төрөлөрүбиз, миллетибизни кез кыарамлары, кырагак сапканды.

Сени сохталарын бармыды? Кыраган макьамларын келгик тынолеге сакканыра барысын да кыагытха, пленкага тыошоралганмысы?
- Кертисин айтханда, гитчечилени кыбуз согарга койретирк оңгум ахарысы бля да болмаганды. Алгь кыабар ансамблде, бусгаыта Сабийлини бля жаш тыноле чыгармачылыккыларын айтыхан араны «Асса» тепсеу кыуамунда бля Нальчик шакарны администрацияны култура бюлюмюно «Эни» сабий коллективинде эм биринчи номерди интернада ишим заманымы толусунлай алады.

Макьамларын Россейни авторларыны биритуюно фондунда саккандыла. Ноталаны билген этенликке, жазмайма. Сохкыганыма тынгылап, алапы кыагытха бу жаны бля консерваторида бийк билм алгьан. Моттайланы Тимур тыошоргенди.

- Бош заманында не бля

кюресесе, юйде уа согуучу-музасты.

- Айтханымча, бош заманым хана жокту. Тамата коллегам Сотталаны Кышшау кыафаны сойогенин билеме да, репетицияларыбызны арасында эркинчек болсак, ол тартуларыны ошитиреме. Кышшау да, жаш заманын эсине тыошоруп, сахнада алапат солосун тепсел башлаучуду.

Бусгагыта юйде кыбузуну хазна алмаучума. Алай алгьан а, ингриде ишлен келсем, отоуму кирип, согул башласам, сагытталаны барганарын эслемей, терезеден танг жарык урганында аңгылау эдим сау кечени алай олдурганым.

- Бюгонюгю кюно бийликгинден кырап, жашауунда не затны тыорлендирик эдинг?
- Кесим сойогенча окуп, бийк бийим алып чыкмаганыма сохуранам.

- Кызын Жаннетаны да чыгармачылык жаны бля хунери-фахмусу бармыды?
- Жаннета музыка школну фортепиано классын таусканды, жырлаган да иги этеди. Малкыр халк биринчи керг Жангыру кюнон белгилеген байрамда Жамал Теунов бля бирге «Кабарда и Балкария» деген жырны айтханарында. Балкери Кокча улуну ыргызалыгын билдирген эди. Алай ол, жашауун экономика бля байлап, Кызарты-Малкырада МЧС-ни баш управленийсинда да экономист болуп ишлейди, аспирантурада окуй турды.

Ушакны **ЖАНГОРАЛЛАНЫ** Нажабат бардырганды.

Фестиваль

Бу конюле Кырал концерт залда «Таланты и поклонники» деген ат бля сабий чыгармачылыккы кыоруу болганды. Аны МЧС, Отха кыажу кырал служба, КьМР-ни Билим беруи, илму эмда жаш тылоле ишлери жаны бля министерствосу, Жаш тыло арасы кыурагандыла. Анда жаш артисте, тепсел, жыр айтып, назму окуп, актёр усталыкыда да фахмуларын кертоттөндиле. Фестивальны жоруугуна кёрө, ол Улуу Хорламны 70-жылыгымын аплинда берганын себепли, анда жалаңда патриот тема болуруга керек эди.

Бек алгьа сахнага Апполаны Хасан бля Азамат Азубов чыккыгандыла. Ала, сабийле мындан ары да жетимиле тежел, жаш тылоле патриот сезимде койрету бусгагыта таматаланы борлары болганын эсертгендиде. Ызы бля республикада хорлаганала Владикавказда бардырылык Шимал Кавказны эми мажл коллективлери, жырчылары бля эришрикплерин, андан а Москвага барлыккыларын айтхандыла.

Фестивальга кыатышканыла жыл санлары бирча болмаганды, гитчелге бля таматаракыла да бар эдиле. Алай артык бел-

рова, Дана Хуранова, Тырынауздан келгенле Гуданфланы Айна бля Жанкыраланы Аида, дагында башкала болгандыла. Ала эртенден белгили, биз хана билмеген «Помни», «Так сплосилось, мужичны ушли на фронт» деген жырлары терен сезим бля жырлагандыла. Аккыяланы жашлары жыл саны бля гитчелге болганылыкты, тематалардан арта кыламаганды. Нананын кюлю ауазы уа алда бир кишини сансыз кыорык тыюл эди. Эпбурус району жаш тылоле не заманда да айырмалды былгьл фестивальда. Бу жол да ала кеслерине кертчиел кылагандыла.

Аккыяланы Жораш жырлойд.

Тууган журтубузну юсюнген жырланы келлери бля айтыла

Аллашкылар жаш тылоле аныктыла.

гилерге сойогенин, артисте сынаудан бары да бирча айнып кытуулмаганы эселе да, бек ары номерле жазыргандыла, вокалдан фахмуларын да кертоттөндиле. Уруш жырлары айтхан сабийлеге тынч болмаз, ала андагы ажмылы кыадрлары, ауур болуулыне сезиле деген акыламы бар эди. Алай сахнага чыккына бля биринден эсе алапат жырлары эшитиргендиде.

Бу номинацияда Аккыяланы Жарап бля Марийн, Диана Добросердова, Нина Харгу-

Сабий хореография искусство бизни республикада бек иги айныды. Миллет, балыйн, спортивнай, бюгонюгю тепсеулеге юйренген коллективле дайым да тын жерден да хорлам бля кыайтадыла, ала «юглоло» деген сыйлы аты да жорютиделе. «Солнышко», «Серпантин», «Искорки» - «Край» дуэт эм башкала уру, белгили жырлары макьамларына салынган тепсеу-

лерин кертоттөндиле. Алада жашлыкьдан, фахмулукдан сора, сахнага сойомеклик, этген ишлеринден заууклык алганыраны сезимле кыламаганды.

Мени окумука кёрө, фестивальны кыаруусу жаны театр искусство бля байлымы номерле эдиде. Сёз ючюн, Пляновское эрден келгенге кыабарты тилде кертоттөндиле номерлерин, алапы аңгыламаганыла ол кезиде эрип тургандыла. Прохладниндеги кадет школун «Ястребы» аты агитбригады патриот темага толу килишген инсценировкакы алында бир кесек алгьан эсе да, арта кеслерин кылогга алгьандыла. Жашчыкылары кыараларына кертчи болуруга сойогенири, аңга башкаланы да чыгаргыларга кыаручуу сансыз кыоимгаганды.

Сатыу-технология колледжы окуучулары да кел салып хазырлангандыла. «Альтернатива» клубуну программасын эни белгилерчады. Жашла, кызыла Улуу Хорламны келтирген аскерчилени портреттерин алып кыагытхандыла сахнага. Алапы хар айтхан өзслерини керти мағанасына тыоюнгенлери толу ачыккыланганды. Назму айтхала да болмагандыла бу номинацияда. Эзрек эрден Фатима Гобичаева кесини орук тилде назмуусун окуганды.

Кызыл айтханда, бизни жаш тыло искусство хунерин, уруш жылгага сансыз болмаганын ачыккылаганды. Залдагылада жаш артистери хар бирин да, кыар уруп, келлерин кертюруп, ашырып турганды.

САРАККУЛАНЫ АСИЯТ.

Эсде тутуу Битеу жамауаткха кесин сьюдюрген оруслу устаз

«Киев иги адам эди, не медет, Апплах өмкюро кысык этиде, дей эдиле Краснодар крайдан Хаджай Кызаакьга кыагыт өзгө келгенле. Ючюно кюнонде да уа, кызыларын бир жынына чыкарып, быллай айтканды: «Дуусындан сора арта кыайсагы ырызбыз. Энди сен быллайда

нунда Джэргетей Алгыс районуна Кадая Кызаак тыркенээди Гербекланы Экерианын жашы Хут бля тыношады. Ол тюкөнгөле торло-торло товарла ташыган машинаны жорюте эди. Ала, бир бирлерин сойюп, койор кыуарыбыз. 1969 жыда уа, Хаджай Кызаакьга жылылып, мурдор

ча, жуууклары аны, Краснодар крайга элтип, кеслерини ышыкларына жызрга излейдиле. Унамайды. Экинчи да келелиде атасы бля анасы.

- Былайны адамлары бары да мени ахлуларымыдыла, сиз чырт бля кыайсагы эткенге, пейди за. - Кесибизни койно, арбаны,

тер зат жокьду. Биз тамбла кетерик, ары дери сагыш эт да, оюмуңу билдирдеси... Луиза алгьа сейирсинин кыарады да, арта бурулуп, юйде кирди.

Луиза Арыстева Ильшоенко Краснодар крайны Подгорная элинде 1938 жылда тууганды. Мектебин да анда бошоганды. Атасы, анасы да устазла эдиле. Абадан классада болганында, ол да алай усталык алырга сойогенин аңгылайды. Бу муртаны жетер ючюн, кеси да, юйде улупла да, кыайда окустап болуп деп, оңуолаша кетип, Черкессини сайлайды.

Луиза педучилищени бошоганында, Уруп районуна Кызыл Уруп элинде иштерге меделе. Уруну жолун гитчелге классада устаз болуп башайды. Немис тилин школда айырмалы биле эди. Педучилищде да аңга мағзана бергенин тохтамаганды. Кызыл Урунда да ол дерден педагог табымай кылаганында, оғтары классада аны да окутуп турганды.

Педучилищени бошай турган-

саладыла. Луиза Гюролюевк элде мектепни башланган классларына устаз болуп кирди. Эни кесинде башланган билим бергешол аңгыланганды. Сабийлени анда окутуп тебирейди. Аны бля бирге заучуу кыулугун да топурады. Ол кезиге кыарачына эселеширге устаз болганды.

Бизни жазычуларыбызны чыгармаларын таимаздан окутууда. Тилин тылу билер ючюн, курсагыда да барды. Арта аны тиден устаз да этедиле. Ол иши, ару халатына бля сохталга, эли жамауатына да кесин суюдоюриди: «Аңга барыбыз да башка миллетибизни дегенин кыой, кесибизин эт адамьыбызга чыкар эдик, сую эдик», - дейдиле бюгон да аны тангынаыла, алгьан ол окутуп, энди кеслери аты-ана болганды.

1973 жылда ажмылы эткенге, Кю кызылары бар эди: Кармен, Людмила, Медина. Алапы да окутуп, койретип, эсдюоруп, жашауун ты жолуна салынуу борчу энди ананы кесине кылады. Башында сагынганын кыла-

тырени кыююн, кю кызы сабийни да алып, бир жары барлык тыюлеме...

Ма алай бля оруслу тыишыру, кыарачыйлыгы бири болуп, тилге, адет-төргө да койретип, жашаганды. Сабийлери бсөдиле, окуп, усталыкыла аладыла. Кыарачыйла жашлага эрге чыгадыла. Баш иеси ауушканында, кызы Людмила бир жашчыгы бля ата юйрне кыайтып келеди. Анасы ауруп тура эди да, аңга кыараарга керек эди.

2011 жылда Луиза дуниядан кетгенди. «Мени кыарачый кыабрылада Гербекладан өткенгенин арасында асырарды», - деп осуят этген эди. Хар төрөсин муслиман адетедеча тындырып, аны Гюролюевк эли жамауат кыабырларында басыдырганын ауушканга, аруу аңга, аруу барсада, Луизаны тангыра, алгьангыны сохталары, кыабырны кыатында тохтап, аңга да дууа тутударыдыла.

АППАЛАНЫ БИЯЛА.

ОЮМ

Бу шартла уа недиле?

«Потолокка» кыарачайна не дейдиле? Тилибиз алай бай эсе, бу соругуна бир жууап табыгыбыз», - деп хылыкка этгенле эслеринде келтиргендиле.

Сёз ючюн, кыуру кюноно бля кечени уахталары онекидиле.

Иги кыарачы: **Танг кыарачыг** (сарашны заман) **Танг ала** (кюн чыгар заман) **Эрттен** (кюн жангы чыккыган заман) **Кюн кыашлык** (эрттен азыккы заманы) **Кюн орта** (кюн кыушлыкга келген заман) **Улуу тыш** (көп кыюйну сауар заман) **Гитчел тыш** (аз кыюйну сауар заман) **Экинди** (кюн ортадан эсе ингриге жууук заман) **Ингри** (кюн батар заман) **Ашхам** (кюн жангы батхан заман) **Жассы** (кече кюноне кирген заман) **Кече арасы** (кечени ауурлугу кетер заман) **Белгили потыбиз**, сэвню эркин ойнатычу Семенланы Азрет, кюй малны - 18, хананы 15 торло аттарын назмууга салып окутуучу. Бу шартла тил байлык болмай недиле?

Турнир

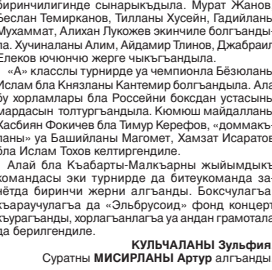
Малкыр халкыны жангырууну кюноне ата-ала кыарачый-малкыр жаш тылоле аныктыла себеплик этген «Эпбурусод» фонду болушугу бля Нальчикде боксдан «А» классы битеу кыарал турнир эмда СКФО-ну биринчилиги бардырылгандыла. Аңга Россейден бля Кызаакстандан 17-18 эмда 19-40-жылыгык жашаудан 260 чакылы бири кыагыганды.

Турнирн кыуанчы ачылуунда «Устоише» деген фильм кертоттолгонди. Спортчула, кыаруучула да андан малкыр халкыны зор бля тууган жеринден кыайл кечоренгенлерин, аны тышында жашаууну, тэюмюлгөнүн, чыдамдыгыны юсюнде билгендиде. Алгьашыла эслерин Президентствону, министрстволаны келечилери, эришчилеге чыкарылыгын сыйлы кыагыла айтхандыла.

Жаш боксчуларыбызны жетишимлери

Спортчуланы абаданлары, гитчелери да кыаты ормешгенлерин, алгьа кыарачы да көп адам жыйылганын белгилерчады. Эни Бёзюланы Харуну бля Чочайлыны Зафирини юслеринден айырып айтырча болуусуду, Харун аны бля эришчиле Станислав Крайдан Сергей Маргаринага аз да оң бермей, биринчи жерин алганды. Зафир Дагыстандан кюлю спортчу Магомед Муртазалиев бля тыошогенди. Магомед аны онларгьа не бек кюрошген эсе да, бизинки аңга хорлатмаганды, кесин иги кыорулаганды. Ол угай, терлиги, тохтаусуз чыбуулула эткени бля аңа артык кёз ачдырмаганды десек да, жангылык тыюлбоыз. Ол умултанарында жаш боксчуду, баям, биз аны атын энтта көп керг эшиттирибиз.

Алай бля СКФО-ну биринчилигинде алтын майдалланы башында айттылган эки жашыбыз - Мокьяланы Магомед, Атир Тхаджиджов кыагыгандыла. Ала энди кыаруларынын майда Россейи

Суратны МИСИРАЛНЫ АРТУР алганды.

Билдирю

Экстремизмге эм терроризмге кыажу кюрошге юлюш кыошарга онг барды

Республиканын хурмети жамауат! Экстремист неда террорчулук аманылык хазырланганыны неда этилгенини юсюенде **centrifko@mail.ru** деген электрон адресе письмо жозип билдиргери болуусуз. Аны Нальчик шахарында Ногом оты араюда 49-чү меккемба - Россейи МДБ-саны Шимал Кавказ федерал округда Бош

управленисаны Экстремизмге кыажу араюна берирге да онг барды. Аманылык хазырланганы юсюенде бу телефон номерге селешип билдирге де жаройды: **8-800-200-02-21**. Селешген адамны эки жашырынай кылымык.

Экстремизмге бля терроризмге кыажу кюрошге эткен кошуучулугуруга ючюн сау болуугуз.

УЧРЕДИТЕЛЬСКОЕ: КЫАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛЯ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

“Заман” газетини баш редактору АТТАЛАНЫ ЖАМАЛ

“Кыарачай” газетини баш редактору КАКУШЛАНЫ ХУСЕЙ

ТЕЛЕФОНЛА:
 Редактору приемнай - 42-43-01.
 Баш редактору орунбасары - 42-38-21, 40-84-82.
 Жууулы секретарь - 42-66-85.
 Секретариат - 40-93-62, Корреспондент - 42-63-52.
РЕДАКЦИЯНЫ БЕ.НОМЕРИ:
 Жамауат-нонттика жашуу - 42-67-68, 42-24-02.
 Културуга - 42-75-82.
 Социальдык-экономика - 40-66-73, 40-69-18.
 Жанылыккыла эм сплет - 40-39-93, 42-66-71.
 Окуучулары бля байламкыла кыоруюту эм реслама - 42-37-94.
 Тилманча - 47-31-28, Сурут алачуу - 42-68-72.
 Бухгалтерия - 42-30-87.
 Операторы - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бля кыагыт жорютпейди.
 Кюл жазмадагы ресетия улашкыси эм ала артка кыайтарылмайды.
 Газете басылганына материалда айтылган оюмла редакцияны бек келишимсе болуучуду. Алада айтылган хар зат ючюн.
 Россей Федерацияны Басманы юскесинде законун тыишинликке материаланы авторлары келетери жууулулады.
 Редакция автордан 400 газет тизгинден (машина бля жазылган 5-6 бет) кечени алмайды.
 Газет Басманы эм асламын информаны эркинликте хорорууду жаны бля Кыабарты-Малкыра регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июньда регистраци этилгенди.
 Регистраци номер —Н—0066. Индекс - 51532

Газетини басмага КьМР-ни Басма эмда асламын коммуницияла жаны бля кырал комитетини компьютер службаасы хазыр эткенди.
 Газет “Тетраграф” ООУ-ну типографиясында басылмаганды.
 Нальчик шахар, Ленин агы проспекте, 33
 Газетини ислерине тапдыруу ючюн КьМР-ни Басма эмда асламын Федеральнай Управленисине жууулулады.
 Телефонла: 76-01-28, 76-01-10
 Газетини роюшчага сагы кюнон КьМР-ни “Респечат” акционер обществосу жууулулады.
 Телефон: 42-69-34

Номерге графике кёрө 19 00 сагытка кыол салындады.
 20 00 сагытка кыол салындады
ГАЗЕТНИ НОМЕРИНИ ЧЫГАРЫ БАРАТ:
 Кулчаныны Зульфия - дежуурнай редактор.
 Кесичикушаны Зульфия - жууулы секретары орунбасары.
 Зезаланы Лида - (1,2-чи бетле), Бийчыкушаны Жаннета - (3,4-чи бетле) - корректор.
 Тиражы 2100 экз. Заказ № 491

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИУАТЫНЫН АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин агы проспекте, 5.
 Электрон почта: **elbor_20@mail.ru**